

Orationes, sive
Introductiones... Kyriaci
Strozae,... in aliquot
Arist. de moribus libros,
olim Pisis habitae et
nunquam [...]

Strozzi, Ciriaco (1504-1565). Orationes, sive Introductiones... Kyriaci Strozae,... in aliquot Arist. de moribus libros, olim Pisis habitae et nunquam antehac editae. 1599.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

*La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.

*La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

Cliquer [ici pour accéder aux tarifs et à la licence](#)

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

*des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

*des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisation@bnf.fr.

ORATIONES.
SIVE INTRODVCTIONES
V. CL. AC SVMMI PERIPATETICI,
KYRIACI STROZÆ, *patritij*
Florentini, in aliquot Arist. de
Moribus libros, olim Pisis
habita, & nunquam ante-
hac editæ,

In librum Tertium, de **TEMPERANTIA,**
& eius extremis.

In librum Quintũ, de **IUSTITIA & IVRE,**

In Octauum, de **AMICITIA.**

In Decimum, de **FELICITATE,** quæ sa-
pientia comparatur.

A D.

ARTVSIVM D'ESPINAT, DE

S. Luc, eximia spe, atque indole virtutis

Adolescentem, Abbatem Rhedonẽsem.

PARISIIS,

Ex Typographia **PHILIPPI à PRATO,** via
Amigdalina, ad Veritatis insigne

CIO. IO. XCIX.

CVM PRIVILEGIO.

X 3130
B

3425

Io. Roënnus,

D. D.

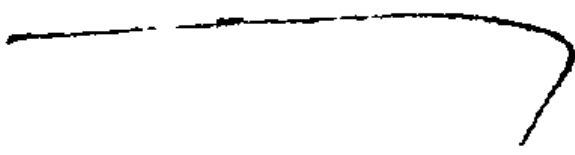
Io. Tornorupéo,
Collega suo,

Amoris

et

Amicitiae

C.

NOBILISSIMO.

SIMVL ET GENEROSIS-

SIMO ADOLESCENTI, ARTVSIO

ESPINAYO, San-lucio, fortissimi illius Equitis, Francis. San-lucij, filio, & Rhedonum, in Armoricis, tum amabilissimo Domino, tum pio maximè Archimãdrite,

S. P. D.

Io. Roënnus, Rotomagensis.

HESAURARIORVM hoc ipso Collegio, tui San-lucij patris, maximi & fortissimi Equitis, trito quondam vestigiis, generose Artusi, San-luci, interuisebam virum nobilem & clarum, Zachariam Montium; cum mihi, quæ est eius facilitas, et cum amicis usus, copiam fecit quatuor Auunculi sui, Kyriaci Stroza, omnium, post Aristotelem ipsum natum, quod præfiscinè dixerim, & doctissimi & diligentissimi Peripatetici, Introductiones, in aliquot Ethicos huius ipsius summi Stagiritæ libros. Membrane ac schidia erant tanti viri exarata manu, quas

Aij

incredibili cura et religione habebat in scriniis, in arculis, in Larario, et penitiorē Musæo, gratissimus ex Sorore Nepos. Nō enim diligentius aulam seriam-ue olim suam obseruauit ille Plauti Euclio, nec curiosius aurum custodit suum aureolus Picus, quā hactenus Sroza thesaurum istum quadruplicem adseruauit Mōtius, quippe omni Persarum aut Indorum gaza antiquiorem ac meliorem. Ego verò tum cœpi commonere, suadere, hortari, ne diutius in situ, in tenebris, & hominum ignoratione sine-
ret iacere, quod dudum in lucem edi, subque hominum aspectum venire oportebat; neu inuideret & nobis & posteris, quod cū ex usu omnibus foret, tum etiam Auctorem ipsum, tametsi iam satis illustrem & spectatum, magis tamē magisque celebraret. Primò abnuere Mōtius, & causse nescio quid neētere; non inficiari quidem certē, quin esset à Magno viro ista Com-
mentatio, at non ab vltima eius manu; simulque accidisse Stroza, quod doctissimis quibusque usu-
uenit saepe, ut antè moriātur, quā Lucubrationes suas perpoluerint, & libros ceu liberos re-
linquāt posthumos. Hanc dubitationem, & ve-
lut iniectum scrupulum ademere Montio non

pauci exquisita & singulari doctrina viri, qui,
de gustato iam Stroza, spe animoque liguriebat
hac postrema eiusdem scitamenta atque bellaria.
Hos non obscure tibi feram, San-luci inclyte, &
Musarum delictum, quandoquidem tam dili-
genter ac studiosè colis, quibus est cum novem ip-
sis castissimis Sororibus honestissimum assiduis-
simumque commercium. Igitur Strozana eru-
ditionis testes, conscij, admiratores, qui Mon-
tio, ne istas Avunculi reliquias auro contrà
emendas, diutius haberet domo clausas, sed
quamprimum lucem aspicere, atque in publicum
venire pateretur, consuaserunt, fuere, prater
ceteros, hìc mihi honoris causa nominandi, &
Iac. August. Thoüs, Christophori, sui & pa-
triæ patris filius, vir omni laude maior, omnis
doctrina thesaurus; & Ludovicus Servinus,
suada, lepos, mel Senatus; & Fed. Morellus,
Græciæ ocellus, qui nuper Nonum & Decimum
Politicum Stroza, fecit Gallicum, breviculisque
notis insigniuit.

QVARE exit tandem, forasque datur hoc
veluti defossum Stroza aurum; & divulgatur,
post tanti viri fatum, anno quinto ac trigesimo,
non mehercule sine Deo tutelari, hoc est tuis sub
auspiciis & fide, Artusi, divino animo ingenio-

que adolescens, quem aliquā multos iam annos
studiosè colit & observat Montius. Ego verò
popularis tuus, quique satis recordor, quantum
sibi olim me deinxerit pater tuus, Eques ille
fortis, vigilans, strenuus, & ad res gerendas
prompto celerique animo, San-lucius, non potui
non incitare quoque Montium ipsum, vestra
tam deditum & penè addictum genti, uti hac
ipsa Auunculi sui tanquam Anathemata Sa-
crario appenderet tuo. Verùm ille, quia me nos-
set Epinaya, Sanlucia-ue domus apprimè gna-
rum ac scientè, quæ Montij debuerūt esse partes,
eas Roënni, Pyladis sui, esse voluit; et pro nostra
animorum ac voluntatum coniunctione, facile
iudicavit, non minorem inde ad se, qui suavit,
quàm ad me, qui suadenti parui, dimanaturā
laudem. Quod equidem feci cō libentiùs, quia
nihil verae laudis, solidaquē virtutis habere il-
lum existimem, qui se tangi non sentiat deside-
rio quodam vestri nominis predicandi. Incipiā
à tribus fratribus tuis: occurrit Timoleo, natu
maximus, verè mehercle τίμιος ὁ λέων, vel etiam
ὁ θυμολέων. quod nominis suo ab auunculo Timo-
leone Cosseo, Brisaco, desumpsit. Ambo, ita me
deus amet, temporibus tam dispares, quàm
animis pares atque mirabiles. Quid namque

superior Timoleo? Regnum Karoli IX. replicetur. Magnus tum Brisacus pater, militum Tribunus, sed patre, propè dicam, melior filius, quem ferme inuestem, & vix egressum ex ephēbis, suorum fulmen bellorum vocitabat Rex inuictus. San-lucium verò Timoleonem nuper in Regia HENRICI nostri, III. vix septuennem admirabamur, non in praeceptorum asseclarum numero et ordine, sed iis iam comitatum virtutibus, quae illum & Regi amabilem, & Principibus viris admirabilem reddebant. Nam, quid fieret in Regia, aut quis inibi gloria atque honore floureret, si quis fortè sciscitaretur, non alius, aut certior ad eius aures rumor accidebat, quàm de Timoleonis San-lucij verissimis laudibus. Illum sua aetate sic habere in equo, ut Hipponomos aequaret; sic saltare, ut Choreutis laudem praeiperet; sic gladium distringere, ut vel peritissimis Lanistis illuderet; sic denique pingere, scribere, differere, ut in San-lucio adolescentulo, omnium ingenuarum artium chorus inesse putaretur. In hac fama viguit, viuo ac vigente adhuc patre: hem quae patri voluptas ex tam bellis & exquisitis de filio acroamatis! quam famam tuetur adhuc, mortuo etiā, Ambiana nuper in obsidione, immortalitate digno

patre: id adeò, ut hodièque nondum vesticeps,
congrèdi Marte suo, atque in dimicationē ve-
nire non dubitaret cum barbato ac formidoloso
Aduersario, nisi Montispencerij Principis, iu-
bente id Rege, auctoritas interuenisset, stric-
tisque gladios inhibuisset. O animi altitudinē Sā-
lucij, verè θυμολέοντος, quippe in quo elucet, pri-
mis eius ætatis temporibus, duplex Leonis præ-
cellens virtus. Quò enim maiore altiorèque a-
nimo est, hoc affabilior & comior est. Vulpi-
nantur qui teneriore animo sunt; & cuniculis
agunt, qui nihil apertè excelsè-ue spirant. Non
utique crudeliores aut vindictæ appetentiores,
quàm qui molli, fractoque sunt pectore. Contrà
satis Leo habet magnanimus corpora sternere
atque abiicere occurrentium; non seuit, non
contrucidat eius animi magnitudo. Quid verò
Karolus, quid Franciscus, fratres item tui, exi-
mie Artusi? Hic Melitensis eques, ad res ma-
ximas pro Religione, contra immanes, impor-
tunos, barbaros Ismaëlitas olim suscipiendas,
expectatur. Atque ut in arboribus flos ipse an-
tè denuntiat qui et quot fructus futuri sint; sic
Francisci indoles præclara iubet nos, vel ex hoc
tempore, cōiicere, quæ maturitas eius virtutis, et
quanta fruges erunt aliquando. Karolus autē

paullò grandior, dux est iam constitutus centiū
celorum ac volitantium Equorum; idémque
Peditibus præst durissima cōquisitione collectis,
in Salinatore portu patrio. Patriū dixi, quem ^{Burgicoriū & Iacopo-}
pater San-lucius, contra subdolum nonnullorū ^{lis, vulgò}
inceptum, sibi vindicavit, itaque Regi suo con- ^{Brouage.}
servavit, ut ni eius laboribus ac meritis frueren-
tur, parentique succederent filij, Themis ipsa
indignaretur. Pater, inquam, qui duplici tor-
que aureo insignis, qui gemina in Regis Consilia
admissus, qui centum dux Cataphractorum,
qui militum Tribunus, qui Armamentario
præfectus, qui Legatus, qui Prorex, non tantū
in salsis & Santonicis insulis, verumetiam ip-
samet in Picardia, Principibus, regali satū edi-
tis, ferè semper attributa, ita vixit, ut non modò,
quo vixit, seculum iustis ac debitis eum lau-
dibus ornàrit, sed & omnes anni consequentes
tanti viri memoriam sint excepturi. Sed quibus
prelijs non interfuit? in Contrasensi, Principem
Condéum desilire coëgit de equo; in Pictavi-
si suam fidem, in Armorico principatum, in
Arquensi regium animum, in Iurenensi forti-
tudinem, in Rupellanos auitam, sinceram, so-
lamque Religionem omnibus probavit. Absque
eo nondum fortasse recepta esset Lutetia, quam

*infusca infestâq; gēs occupârat. Quid nãq; hu-
iusce rei causa fecerit, & quoties suo cum affini
et fratre sororio Brisaco egerit, non nemo scit.
Inde ad obsessos ab Ibero Ambianos trãsit: Põst
paullo, dũ Regi, dum Frãcia, dũ primariæ Vrbis
reciperãda seruit, lectũ illi strauere Parca, qui
solet honorificetissimus dici. ibi occisione occisus
docuit non abs re fictum ab Homero, duo Iouis
posita Mortalibus dolia, alterum longioris
vitæ, sed ingloriæ; alterũ breuioris, at honoratæ.*

*QVÆ cum ita sint, Artusi San-luci, quid tu
ad patris, quid ad fratrum laudes, adiunges de
tuo? Nihilò es natus minore animo, aut spiri-
tu humiliore. Artus omnes ac nervos in eo con-
tendas oportet, ut quando dicatus es Deo, quan-
tum in patre fuit, quantum est, ad patris imita-
tionem, in fratribus roboris, ad res maximas
pro Rege, pro patria, pro Regis patriæque amã-
tibus gerendas, tantum aduigiles ad Dei Eccle-
siam, cõtra oppugnantium insolentiam, defen-
dendam. Huc te vocant, quæ incurrunt, tempo-
ra; perge modò, ut facis, atque in id studium, in
quo es, incumbe quotidie vehementius. Littera-
rum ista sunt spatia, in quibus decurris; cogita
quid tibi honori, quid tuis utilitati, quid Reip.
subsidio esse potest; non aliud profectò, quam hæ*

Disciplina, quas avidè conſectaris, quæ non modo te ornabunt, ſed etiam fulcient ac tuebuntur. dixi ornabunt; quis enim magnus, tametiſi magno ortus loco, ſi litterarum, omniumque ingenuarum artium rudis expers-ue fuerit? Hæ in magnis ſunt tanquam Phari, & lucentes illi Ignes, qui cæteris hoc veluti vitæ ſalo iactari ſolitis, adfulgent, opemque ferunt ac ſalutem. Mature eas addiſcito, dum licet: in ea es Academia, quæ ſtatim faciet omnibus opinionem excellentis ingenij ac ſingularis tui. Vt olim qui Alexandria ſuum ſtudium in Iuris civilis ſcientia collocâſſet, repente magnus audiebat Iuriſperitus: ſic Lutetia, qui teneros annos contriuit in litteris, non poteſt non haberi, eſſeque reuera litteratus. Caue ſuſurroneſ, & illas hominum peſtes, qui adoleſcentibus ſummo loco natis, non eſſe cur litteras attingant, obganniunt. Venenum hoc qui obbibit, tetrius afficitur, quàm ſi Ophiuſæ herba ius hauſerit, aut à Dipsade ictus fuerit. Finem facio cum Platone, qui hominum adoleſcentum, honoris veræque laudis cupidorum, hoc eſt tui ſimiliū, animis, deum putat inſtillâſſe tantum auri argentiſque puri ac celeſtis, ſub ipſum naſcendi punctum, ut præclariffima quæque et addiſcant libenter, & lutum illud voluptatum

*ſpernant facile, in quo plerique omnes, maximè
quibus anima pro ſale data ſit, voluntantur.
Vale, ſalue, Kal. Quintilib. CIO. IO. XCIX.
E Theſaurario.*

O M I S S A , C O M M I S S A .

FOl. 3. partes, non artes. fol. 4. cohæreant, vt. fol. 5. pag. 2. controuerſiæ &
non controuerſe. Ibidem & N' & non & N'. fol. 6. peccant & peccar. fol. 7.
cohortandos reſtant & non reſtar. fol. 11. propiùs, non proprius. fol. 12. cædes
diphthongo. fol. 13. Satyrici, non Saryrici. fol. 14. ludi non lut. ibid. *vecchierra*;
& non *vecchierra*. ibid. accerſere. In vita Strozæ, poſt libris, expunge pun-
ctum & adde poſt quos hodie. βιβλία, ſine, ſubſcripto. ψυχῇ cum, ſub-
cripto.

ORATIO SIVE IN-
TRODUCTIO V. CL. AC
*summi Peripatetici, Kiriaci Strozæ, Patri-
tij Florent. in Arist. Ethicôn lib. iij. cap. x.
de TEMPERANTIA, & eius extremis.*

VVM post Kal.Ian.expedita ter-
tij huius de Moribus parte illa, in
qua de electione agebatur, ad na-
turam & vim fortitudinis explican-
dam vocaret nos Arist.nósque præ-
claræ illius præcepta virtutis cœpi-
semus exponere, exacti hinc fui-
mus, vti meministis vos, ab eis Iu-
uenibus, qui nimium iuueniliter exultantes Bacchanalia,
maturiùs quàm par fuerat, euocarunt huc, ceu propositi sui
atque (vti Prodicus dicere Chius ille solebat, cùm suos audi-
tores minùs cerneret attentos) τῷ πεντήκοντῳ δραχμῶν, pa-
ctæ enim mercedis summa erat hæc, immemores. Hæc ni-
mirum causa illa, qua coacti fuimus tunc, medio in cursu
consistere, pulcherrimæque virtutis doctrinam interrom-
pere, quam quidem etsi rerum ordo postulat vt institutam
prosequamur nunc, præsens tamen tempestas modo non
vocem mittens, ad cognitionem frugalitatis & temperan-
tiæ studia nos videtur hortari. Tempestas enim hæc ea est,
quam maiores nostri diuinorum interpretes oraculorum
ac veræ pietatis, & religionis Antistites potissimum dele-
gère ad labes partim natura partim voluntate cōcretas ex-
imendum, nostrisque ex animis radicitus euellendum, pa-

IN CAP. X. LIB. III. ETHIC. ARIST.

cúmque cum superis conciliandú:cúmque viderent horum neutrum absque illius opera virtutis, cuius studio à ferarú immanitate disiūgimur, posse expediri, propterea instituerunt vt castè & sobriè primo anni tempore semper viuere incipientes, à Deo Opt.Max. veniam ante-peccatorum primùm imploraremus, inde verò gratiæ compotes Seruatoris filij patrocínio euaderemus. atq; idcirco hanc quam dico victus rationem nobis ineundam tenendamque, primi hoc tempore sanxerunt, qua foeti animi nostri alacriores, & magis vegeti & expediti ad veniam petendam accederent, ad vota nuncupanda, ad preces fundendas, ad laudes Deorum celebrandas: namque è sacris voluminibus acceperant, & fortè etiam de Platone id ipsum hoc documentum certè præclarum audierant, ὅτι τὸ θεῶν μίαν δῶρα ἔτ' ἀνδρα ἀγαθόν, ἔτε θεὸν ὅτι ποτε τό γε ὄρθον δέχεσθαι. μά τι οὐδὲν ὁ πολὺς ὅτι πόνος τῷ αἰσίων, τοῖς δὲ ὁσίοις ἐγκυρότατος ἀπασι. Comicus egregiè vertit & breuiter sic:

--Facilius pius Deus supplicans

Quàm qui scelestus sit inueniet veniam sibi.

Quæ sententia è perennibus Poetæ fontibus videtur emanasse. Namque in ξ ὁδυσσ. facit bonum illum fidelémque subulcum personato Vlyssi domino suo de Vlyssismet reditu paciscenti, ni ante sequentis mensis Kal. redeūtem herum cernat, proxima de rupe vt deijciat se, facit inquam respondentem sic,

Πρόφρων δὲ κεν ἔπειτα Δία Κρονίωνα λιτοίμην.

Prolixè sanè ad Iouem placandum adierim hospitali paricidio inquinatus, istoque tam graui scelere contaminatus. Quocirca nos cum diuini Philosophi autoritate fracti, tum etiam & multo vehementiùs sanctorum Patrum oraculis perculsi & inflammati, institutam iam de fortitudine doctrinam tantisper supersedentes, ad frugalitatis & temperantiæ naturam, vires, & partes in hoc tempore potissimùm declarandas aggredimur & præcepta exponenda.

Principio quod ad naturam ipsius cognoscendam pertinet, genus virtutis, cui generi ipsa hæc, cæteræque morum virtutes omnes pariter subijciuntur, superiore libro fuit declaratum, atque additum & hoc virtutem moris, & si mediocritatis in deligendo sit confectatrix. i. in rebus ipsis consistat optandis, quæ ad finem præstitutum sunt accommodatæ haud minùs tamen in fine ipso perspicendo, & ritè statuendo vim suam potestatemque ostendere. i. in arripiendo honesto illo quod vnum cum sit, ita in omnes vitæ partes funditur, vt singularum virtutum formas pariat ex sese. Nam cum mens virtutis prædita animi oculus sit, honestum verò lumen illud quo oculus hic illustratur, si quis mortalis homo lumen hoc in agendo minùs prætulit, is ceu lumine cassus in columnas demens incidet, in parietes offendet, præceps denique ruet. Vim ergo huiusce oculi illustrandi cum virtus moris generatim possideat, atque hæc, qua de agere instituimus, nunc omnium princeps ad hoc perficiendum habeatur, quippe quæ vitia illa primum longè à nobis depellat, quibus qui præditi homines sunt, feris bestiis, vt iam dixi, perhibentur affines, inde vero prudētiam conferuet, necessariò de hac in præsens videtur agendum modusque animaduertendus, quo modo in ea explicanda & præcipienda vtitur Arist. atque in extremo, id quod nobis integrum ipse reliquit, formæ & partes enumerandæ, vt integra & absoluta virtutis huius natura teneatur & certa præceptio. Quum igitur de genere toto superiore libro declarauerit, in præsens de hac speciatim acturus Arist. discrimen id venatur, quo ipsa à cæteris sui generis virtutibus differt: id autem positum reperit in materia quam tractat, & modo, quem ad materiam hanc adhibet subigendam & informandam: ea vero est voluptas, at non omnis: multæ enim sunt voluptates & variæ, immò tot quot actiones illæ numerantur, quibus singulis singulæ quæque comitantur, sicuti cōmodiore loco explicabitur; ecquæ nam tandē fuerit voluptas ea quæ virtus hæc temperantiæ sibi moderandā deli-

IN CAP. X. LIB. III. ETHIC. ARIST.

git libidinēsq; frāgēdas? ea nimirū, quæ oritur à sensu. Quæ enim à ratiocinatione siue recta siue praua ortum ducunt, nullam hę efficiunt intemperantiam, aut saltem nec veram nec propriam. At num quæ omnibus sensibus percipiuntur? minimè; quæ enim olfactu, auditu-ue percipiuntur & visu, hæ in vitio hoc non sunt. Necessariò igitur in his qui restāt duobus inerunt, gustatu videl. & tactu: nāque ambo- bus his sensibus æquo, liberiùs indulgentes, inseruientē- que intemperati euadimus, brutisq; vt dicebamus animā- tibus prorsus affines. Et quoniam à nobis, itémque ab Arist. de libidine mentio habetur, ecquidnam ipsa differat à vo- luptate necessariò nunc indagandum videtur. Id quod vt certiùs explicetur & veriùs, memorāda ea sunt quæ proxi- mo superiore libro, in quo virtutis natura in discrimen age- batur, docebat Arist. tria, videl. in animis nostris reperiri in quorum aliquo virtus necessariò incumberet. Potestates, Habitus, Perturbationes. Potestates sunt habilitates quæ- dam à natura nobis tributæ, quibus instructi hominum a- nimi alterutram in partem liberè propendent. Habitus est partis alterius, potestatis inquam, vsu confirmata possessio. Perturbationes autem non potestates, non habitus, quin propensiones ad obiectos, oblatōsq; fines consequēdos, declinatæ destinatęque motiones: finis autem harum om- nium, siue voluptas est, siue contrarius dolor. i. contrarij vitatio & fuga. Quum igitur motiones istæ à ratione descii- uerint, temeritatique adhæserint, libidines vocitantur. i. ef- frænes in voluptatem impetus, ita vt iure queamus asserere libidines vias quasdam esse & impetus à ratione recta ad voluptatem animos nostros temerè abducentes. Quæ tum si rationi pareant, nec honestatem deserant, rationis ipsius satellites & virtutum administræ necessariò nobis à natura tributæ censentur, & tunc honestæ cupiditates & laudabi- lia desideria iure nuncupantur: contra libidines, vti dicitur, & proiecti impetus, ad vitia procuranda contendentes & amplificanda. Cæterum nos cum virtutem hanc suas in

artes & formas extremo loco tribuere promiserimus (id quod nostrum est proprium documentum) age promissū faciamus. Sed antè monendi estis vos, non eandem esse Temperantię huius Aristotelicę notionem hīc, atque illius quam Plato posuit in Phædro, quamque in præceptis officiorum Cicero sequutus est, quin aliam quādam veriorem, & magis exquisitam distinctamque.

Quatuor ergo siue partes, siue formę illę sunt, in quas Temperantia omnis tribuitur, frugalitas seu in cibo capiēdo moderatio; in vino hauriēdo sobrietas; in venereis rebus agendis, castitas; vigilantia in sopore nimio vitando & depellendo. Quod autem naturalis hæc partitio sit & necessaria, hinc liquidò claret; namque in cibo capiēdo, & vino hauriēdo dupliciter homines peccantes videmus, tum nimietate copiæ; quod vitium est mancipiorum propriū & seruilium hominum; tum luxu & delitiis, quod est mollium & delicatiorum. Si quis ergo in cibo capiēdo modum adhibeat, frugi perhibetur & moderatus; cōtrā edax, ingluuiosus, heluo. Quanta autem sit vitij huiusce fœditas quam ridiculè in Iro illo Ithacensi perlepidè notauit Poëta & comicè in rapsodia illa cui titulus quidē Σ ὀδυσεΐα. Argumētum autem Vlyssis personati & ignoti aduersus Irum, lanista Antinoo Procorum nobilissimo lucta & certatio,

ἦλθε δ' ὅππῃ πλωχὸς πανδήμιος, ὃς κ' ἄν
 πλωχεύειν Ἰθάκης, μετὰ δ' ἔπαρε γαστέρι μαργῇ,
 ἄλγος φάγεμεν καὶ πέμεν, ὅτε οἱ ἦν ἴς
 ὅδε βίη· εἶδος δὲ μέγας μάλα καὶ ὀρέα θυ.

Hac designatione certè lepidissima nō fœditatē modò sed vitij huiusce etiam incōmoda omnia apertè & breuiter depicta agnoscimus, præsertim in corpore procero. homo. n. insignitè vorax & heluo, insignitè imbecillus inersque ea ipsa nobis ostenditur. De illis autem qui lautissimis palatis excelluere, atque exquisitissimis dapibus, & obsonijs operā dedere, sicuti Apicij, Vitellij, Veri, Heliogabali, & si qui præterea gulæ procures habiti sunt, cūm opportunū fuerit me.

IN CAP. X. LIB. III. ETHIC. ARIST.

morabimus, atque ad propositum nostrum vitia eorum, ut
scilicet ea fugiatis, aptabimus. Porro Poëta idem ab ebrieta-
te nos idētidem deterret cū in ea Rapsodia cui præfixum
est elementum Ζ, tum in ea cui Φ: namque in Ζ hæc:

----οἶνος γὰρ ἀνώγει

ἡλεός ὅτ' ἐφείκε πολὺφρονά περ μάλ' αἶψαι

Καί γ' ἀπαλὸν γέλασαι καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν,

Καί τι ἔπος παρέθηκεν ὅπως τ' ἀρρήτον ἀμείνον.

Et in Φ:

οἶνος σε τρώει μελίηδης, ὅτε καὶ ἄλλως

βλάπτει, ὅς ἄν μιν χανδὸν ἔλη μινδ' αἵσιμα πίνῃ.

Inde, egregij oratoris instar, exemplis rem confirmat.

Sequitur tertio vituperatio intemperantiæ cuius quidem
materiam vna sibi Venus adseruit tractandam, & verò Dea
hæc licet omnium mollis, & tenerrima esse videatur, ni eius
illicebras castitatis præceptis homines depulerint longēque
amandauerint, præsertim iuvenes suos sectatores non nun-
quam prouehit propellitque, ut ex libidine in furorem eos
cogat transilire. Hoc probè intelligens Romanus Poëta at-
que adco Physiologus, pesti huic nos conatur eripere.

Tandem ubi se erupit nervis coniecta Cupido.

Hæc immoderata Veneris merces, hæc præclara illius mit-
tissimæ Dæ munera, quæ Troianus Alexander, grauis au-
thor, nullo pacto censet repudianda: quippe qui de sensu
iudicans suo, suisque ponderibus rem hanc examinans nō
vereat magnanimum fratrem mollitiam suam moderan-
tem, atque inertiam in bello gerendo & vecordiam dete-
stantem hoc dicto remordere,

ὃ γὰρ ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν εἰκυδ' ἐαδῶρα.

Sed de Venere satis; ad somnum veniamus, cuius non mo-
derandi solū, verum etiam repellendi ratio facilis. Quip-
pe cū ambo summi vates in id concordibus carminibus
cōueniant ut eum mortis germanum prædicent & consan-
guineum. Cui quidē aureæ sententiæ Plato in legibus nouæ
Ciuitati dandis egregiè subscribit & breuiter sic, καθεύδων δὲ

ὅδε ἰσχυρὸς ὁ λόγος, ὅτι μᾶλλον τὸ μὴ ζῶντος, ἀλλ' ὅστις τὸ ζῆν ἡμῶν καὶ
 τὸ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμὼν ἐξεργάζοιτο, καὶ πλείους τὸ πρὸς
 ὑγίαια αὐτῷ μόνον φυλάττειν καὶ χρησιμεύειν. ἐπεὶ δὲ ὁ πολὺ καλῶς εἰς ἔθος
 ἰόν. *Quicumque somno, inquit, sopitus iacet, is nullo pretio dignus, non
 magis quam si nullus vivat; quem verò vitæ amor & prudentiæ in-
 primis tāgit, is quā plurimū tēporis vigiliæ dat, id vñum in somno cā-
 piēdo seruās, ut recte valetudini vtiliter cōsulat, idq; adeò haud mul-
 tū fuerit si in consuetudinē venerit. Quū ergo quatuor hæ vir-
 tutes ita aptæ inter sese mutuò sint, itaque cohær eāttnul-
 la earū seiungi ab aliis queat, iure & meritò sub genus Tēpe-
 rantix omnes conueniunt, ab eaque ipsa omnes pariter cō-
 prehendūtur. Etsi enim materia quā tractāt & in qua ver-
 santur non simplex est aut vnius modi, modus tamen eiuf-
 dē tractandæ & subigēdæ neque absimilis est, nec diuersus
 omnino. Porro autē honestū illud ad quod omnes pariter
 habent respectū, idē est proprius: in eo enim totū consistit,
 eoque contendit ut nos à feritate abducatur, ad humanitatē
 adducat. Qui igitur homines felicitatis cōpotes volūt eua-
 dere, (volunt autem omnes) virtutum omnium naturam
 & vires, mente & intelligentia debent comprehendere,
 comprehēsas autem re & effectū in lucē proferre, atque in Σωφρο-
 primis Temperantiam. Cuius vocabuli Græco in sermo-
 ne ea est notatio, ut eam conseruatricē prudentiæ esse ostē-
 dat, & fortē etiam procreatricem. Etenim prudentiæ com-
 potes nulli vnquam homines possunt euadere, nisi abstinē-
 ter, sobriè, castè, vigilanter vitam ducere à teneris condif-
 cant & assuescant. Hæc nimirum eruditio illa est quam
 ab huiusce artis auditoribus domo huc afferri in operis hu-
 ius vestibulo præcipiebat Arist. ut autem eam ipsam primū
 quidem ritè capiamus, inde vero prolixè & libenter ean-
 dem exercere assuescamus, agite ipsum vitæ magistrum
 Latinè (ni fallor) vitæ quasi iura dantem crastina die audia-
 mus.*

σωφρο-
 νία,
 ἡ σωζου-
 σα πλὴν
 φρόνησιν.

ORATIO SIVE IN-
TRODVCTIO V. CL. AC
*summi Peripatetici; Kyriaci Strozæ, Pa-
tritiij Florent. in Aristotelis Ethicôn lib. V.
de IUSTITIA & IVRE.*

OMMODIVS fecissent Iuris ordinandi,
& profitēdi magistri, Viri Nobiliss. si ve-
teres illos sapientes viros, atque omni di-
gnitatis & virtutis genere principes, qui
æterna legum monumēta nobis nostris-
que minoribus scripta reliquerunt, imi-
tantes eam iuris cognoscendi, legēsque interpretandi ra-
tionem iuventuti erudiendæ proposuissent: quam incun-
tes illi & tenentes, ante omnia suos animos & intimos mē-
tis recessus simplici veritate, ac sincera æquitate munirent;
inde verò ceu copiis necessarijs, & conuenienti viatico in-
structi, è portu soluentes ad artem omnium honorificētiss.
& maximè decoram, nec minus fructuosam adipiscendam,
atque administrandam, velis remis que contēderent, & me-
rito. Nam qui sibi hoc assumpsit in vita, vt quę iusta sunt,
& recta hæc aliis interpretetur, & præscribat, quis quæso
huic ignoscat si qua in parte vitæ à religione officij declina-
uerit? Declinabit autem quisquis in quacumque arte edis-
cenda, exercendæue, ipsius fundamenta, & honestatem ne-
gligens, ad propria commoda, ad proprium quæstum, libi-
dinemque explendam facultatem ipsius conuerterit, præ-
sertim in ipsa hac, qua de agendum nobis in præsentia est,
eoque procliuius labetur, & turpius, quò ars hæc, cum æqui
& bo-

DE IUSTITIA ET IVRE. 5

& boni sit, non sicuti aliæ multæ, artes dico & facultates & virtutes, vna in semet residens, sola mētis conscientia contenta est: Quin foras spectans, atque in medio æquitatis intervallo consistere stūdens, inque omni officio faciēdo pariter collimare ad alterius salutem & commoda, sua omnia munera dirigit, ac demum alterius eam, & non sui ipsius Mystes efficere laborat. Ex quo fit vt in ea ediscenda difficultates multæ sese offerant, plures in docenda, longè verò plures & grauiore in exercenda administrādāque. Nimirum constat .n. quantus & quā vehemēs habendi amor mortales homines tangat vniuersos, atque adeò prehensos cōstrictosque teneat, ac sæpe eò plerōsque adducat, vt quæ commoda sunt, & salutaria, ad famāmque & decus pertinentia, ea omnia in sese contrahant; quæ autem his contraria, hæc longè à se depellant, atque in alios potius parēt. Hinc tragici Poëtarum clamores, hinc querelæ, vt illius:

Νῆπιοι ἔκ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἤμισυ πάντος.

Et alterius:

Πλῆτ' δ' ἔδει τέρμα πεφασμένον ἔει βροτοῖσιν.

Et nostri:

At qui diuitiis soli incubuere repertis,

Nec partem posuere suis, hæc maxima turba est.

Quod niquis animum probè temperatū gerat, atque hac, quam profitemur, Philosophia instructū, & armatum, hac inquam Philosophia, quæ vna morbo huic medicinam facere potest, quæque legum ponēdarum viam modumque seruandarum etiam reperit, sæpe & grauiterrime errabit in hoc: vt quæ vtilia sibi sunt, & opportuna, æquo vehementius ea expetat, sibi que vni vindicet; quæ mala & incommoda, hæc & auerfetur, & modis omnibus à se depellat; idēque is diuinam diuini hominis in Iure definiendo & Iustitia sententiam verbotenus probabit, re autem & effectu eam, quæ à Trasymacho allata, comprobabit. Nam quum is apud Platonem in libris de Repub. iniuriæ partes aduersus Socratē tuēdas suscepisset, ita ius iustitiæque definiit, nihil vt

IN V. ARIST. ETHIC. LIBRVM

esse aliud vellet, quàm potentioris emolumentum; contrà Socrates, tenuis, inopis, humilis, innocētis denique tutelam atque alleuamentum. Quanquam verò harum sententiarum neutri sua fundamenta & auctoritates defint, Socraticaque illa de solida honestate nitatur, Thrasymachēa tamen hęc, vt vſitator olim fuit, atque etiam nūc est, eritque dum mortalium hominum genus habitabilem hunc terrarum orbem, atque alterum illum obtinebit, erit, inquam, magis vſitata, & peruulgata: quippe quæ vitio illi incubet, atque infistat, cuius radices, vti nūc dicebamus, animis nostris infitas à primo satū atque infixas gerimus, eadem hæ ætatis cursu tam altè defiguntur, fibrāsque tam densas & tenaces mittunt, vt nisi quis eas primo quoque tempore exciderit, funditusque euulserit, sentibus ijs hominum animos obducant, qui fructus teterrimos, ac maximè mortiferos suo tēpore parient. Vitium hoc à Græcis dicitur *πλεονεξία*, à nostris improba rei faciendæ habendæque cupido. Vitiū hoc ad cetera multa, quę generi nostro inuexit mala, immensa hæc quæ videtis glossarum, expositionum, repetitionum, consiliorum volumina peperit, vtique in ea semper ferè, Loxię oraculorū instar, in ancipiti versarētur, efficit. Hoc iuris & legum studia, & discendi labores ita amplificauit, & auxit, vt ad eos exantlandos, exhaustiōsque annosissimi illius Patriarchæ ætas, quam ad annum vsque millesimum prouectam perhibent, necessariò requiratur. Quid mirum igitur si reorum neutri quouis in controuersæ genere patrocinia defint, nec argumenta, nec contorta illa, quæ dicuntur *ἐνθυμήματα*? Quanquam reclamet tragicorum vatum Coryphæus, atque apertis verbis increpet hæc:

αἰδρα δὲ ἔδεν ὀίδα ἐγὼ δίκην ὅτις ἐξ ἅπαντος εὖ λέγει.
 Salomoniq; subscribat diuinitus fundēti hoc, In multiloquio peccatū nō deſore. Atque hæc aduersus Iuris & Iuſti-
 tię non proſſores quidem dicta ſunto, ſed peruerſores. Namque de Sophiſtarum, ne oratorum dixerim confiden

tia, atque adeò impudentia quid agam in presens nihil est, quippe quæ in Gorgia ab eodem Socrate abundè fuit exagitata & refutata. Cæterum cum ex disputatione hac hodierna, exque nostris superioribus, quas à principio huius siue gymnasij, siue Musarum & Apollinis sacrarij, per Principem nostrum opt. instaurati, & aucti, frequentes habuimus, iam apertè constet, cum ad vitium hoc, de quo diximus, tum ad omnia cetera, que aut infelicis ingenij, aut prave institutionis, aut denique malè subductæ rationis culpa, nostros infestant animos, egrèque eisdem afficiunt (sunt enim omnia, uti scitis, & si mutuò inter se contraria, eadem tamen inter se connexa & complicata) nullam posse aliam medicinam reperiri, nec adhiberi, extra eam, quæ è liquidis Academiæ fontibus, aut ex aureis Lycei fluminibus (sancta sanctorum Patrum oracula eximia semper habeo) manavit præceptio: propterea nos libenter sanè fecimus, ut quod eius studium semper antea celebraueramus excolueramusque, idem ante annos duos proximos nostris lectionibus renouaremus, multoque libentiùs facimus, ut Quintum hunc de Moribus qui sequebatur, quique Iustitiæ primordia prædit, post quatuor illos superiores, abundè, ni fallor, & accurate expositos, ad vos hoc tempore afferremus explicandumque proponeremus. Quapropter omissis ambagibus ad ea quæ in ipso continentur enumeranda, quòque modo ab Arist. tradantur tractenturque, explicanda accedamus, dicamusque Aristotelem in docendo de IUSTITIA & IVRE, quod primum omnium in omni questione ponendum est, id primum querere. Nam cum Iustitiæ notio simplex non sit, sed anceps, num in album æquiucorum, quæ dicuntur, sit referenda, an uniuocorum, hisce enim notis Logici artifices utuntur, an eorum potius quæ ad vnum referuntur, vel ab vno ceu principio prodeunt. Reperto autem quod in eorum ordine Iustitiæ virtus posita est, quæ ab vno principio ceu à fonte quodam profluunt, ambiguitatē, quæ in vocabulo latebat, statim explicans, quādam esse ait Iustitiæ formam, quæ per omnes virtutum omnium gradus, pertinens & permeans, ad communitatem generis hu-

IN V. ARIST. ETHICORVM

mani seruandam continendámque contēdit: de hac solùm hoc, inquit, memorare sat esto. Virtutes morum omnes, de quibus hactenus docuimus, cū ad omnium commoda decúsque & salutem ciuiū referātur & Principis, in ordinē Iustitię illius communis, & amplæ venire, ipsamque totam ex se quasi cōflare & efficere, ex quo fit vt Iustitia hæc omnis legibus comprehēdatur, atque adeò leges ipsa comprehendat: Leges enim ex virtutum omnium formulis ciues vniuersos & singulos viuere iubent, quapropter nihil addendum amplius ad ea quę de virtutibus singulis fuere à nobis superioribus libris explicata, cum ad nostram hanc, quæ non quidem tota virtus, sed quædam virtutis pars, aut honesti propago est, orationis cursum conuertamus, ea verò est huiusmodi. Quoniā in bonis alienis rapiēdis vique & fraude occupandis & retinendis, ad hæc in præmiis tum petendis & accipiendis, tum alteri tribuēdis, multisque irrogandis & pœnis infligendis, sæpe homines peccant, nec minùs in pactis conuentis seruandis negligendisque, in promissis faciendis aut non faciendis, errare solent, regula & præceptio horum omnium necessariò fuit reperienda, & instituēda; hæc verò est Iustitia, tum distributiva, tum emēdatrix, siue correctrix, hisce namque vocibus eam insignit Aristoteles: Hac qui præditi sunt, præditi autē omnes homines esse debent, iusti & boni tum viri, tum mulieres & appellantur & habentur. Regulam ergo & præceptionem hanc nobis in hoc lib. tradit Arist. docetque quid Ius, quid Iustitia, quid cōtrā iniuria, quid iniustitia, quænam actio æqua, quæ iniqua, num ius natura insitum nobis sit an magis à causa extrinseca nobis adiiciatur concilieturque: quid porrò illud sit quod ἀντιπεπονητός Pythagoræi, nostri Talionem appellauēre: Præterea

--- quid asper

Vtile nummus habet, patriæ charisque propinquis.

Quantum largiri deceat: & quæ sequuntur.

Dumque hæc docet, ex maiore quasi mensura amicitiarum

omnis generis fundamenta iacit, & meritò: nisi. n. Iustitia antecesserit, quæ animos nostros ad semetem illam subigat, & opportunos reddat, nullæ vñquam cōciliari Amicitie poterunt, nec cōciliatæ consistere. Addit prætereà quid æquū & bonum sit, num scripto iuri repugnet, & legibus, an stabilius id ipsum reddat, & rectius; addit in extremo hoc, possitne quis sibi met esse iniurius. Hæc ea sunt, quæ toto hoc libro proponit Arist. & demonstrat. At restat vt de amplitudine huius virtutis, & dignitate breuiter agamus, & commodis; ecquænam tandem virtus amplior inuenietur, quā Iustitia, aut splēdidior, quippe quæ per omnes vitæ partes, vti dixi, pertinet, per omnes hominum gradus, per omnes ciuitatis ordines? Argumento vel in primis legum ferēdarum ratio esse potest, vt Platonis, verbi gratia, qui ab ipsa hac nostra, id est à speciali Iustitia legum initia sumens, nascenti ciuitati primum præcipit hæc eademque frequenter inculcat & crebrò memorat; Ciues nostri vniuersi, & singuli suis quique negotiis, atque iniūctis muneribus animos perficiendis attentos adhibento, alienis & nihil ad se pertinentibus ne se admiscendo, inuicem parento, & imperanto, artem vnā duntaxat quique exercento, Magistratum vnum duntaxat gerunto, custodes belligerando in hostes seruiūto, ciuibz placidos se & placatos exhibento, Principes parentum more indulgenter subiectos accipiunto, Subiecti prōlixè eis obediūto, Sacerdotes & pontifices rem diuinam procuranto, Idiotæ & priuati, quæ sacra à Pōtificibus acceperint, excolūto, noua ipsi per sese nulla suscipiunto, minores natu maiores reuerēto. Hæc atque his similia dum præcipiunt siue Plato, siue Solon, siue Augustus ad humanitatem ordinandam, regendam, ornandam ex vberimis profectò Iustitiæ huius specialis fontibus hauriunt, quippe cum tota ipsius vis, & facultas in eo consistat, vt cuique quod suum est conseruetur, etsi fraudatus, quomodo eo sit, eidem tribuatur, hisce inquam è fontibus illi hauriunt, simulque ostendunt, quàm latè ipsa pateat,

queque eius amplitudo sit. Porro autem dignitas eiusdemque maiestas, tum ex hisce apparet, tum etiam ex aliis multis. Sed nullo ex loco melius aut clarius cognosci potest, quàm ex ea Demosthenis oratione, quæ habita est in Aristogitonem. Illic enim sapientissimus Orator, antequàm ius iustitiamque definiret, virésque & præmia legum enumeraret, pulcherrimã quandam ex Orphicis carminibus affert sententiã, dicitque priscos illos homines, qui proximè Deos imm. genere & vitæ probitate accedebant, Dicẽ, id est ius, siue iustitiam multis, iuxta & Eunomiam, virgines castas, atque incorruptas, illibatásque fecisse ad Iouis Thronum assidentes, indeque opera nostra omnia lustrãtes, utique ea rectè iustèque peragãtur assiduè curãtes. Ex quo facilè intelligitur quãta sit iustitiæ dignitas, quãtus decor, denique qualis & quanta maiestas; quippe cum inter Deorum immortalium numina, eaque Iouẽ proximè assidentia referatur numereturque. Eodem loco, postquam lex diuinitùs instituta, diuinitùs definita fuit, fructus & cõmoda, quæ ex eius cultu percipiunt homines, à facundissimo eodem Philosopho, Oratorèque sapientiss. enumerãtur, quæque ex eiusdẽ neglectu, & ut sic dixerim, incultu, in rem humanam detrimenta importentur. Cæterùm cum oratio illa sanè illustris & præclara, sæpe olim cum in alma Bononiensium studiorum luce, tum in hoc per celebri siue Lycéo, siue Academia à nobis accuratè ni fallor, fuerit exagitata & explicata, nihil de re hac hodie dicimus amplius. Si qua. n. ad vos, Viri nobiliss. cohortandos restant, (arbitror autem restare non pauca) quæ ad legum scientiam vos queant allicere, ab eis cẽseo petatis, qui artem ipsam à Philosophia hac nostra procreatam, itaque amplificatam & auctam, ut parentem suam longè iam superet, ab eis cẽseo petatis, inquam, qui eam profitentur, artem mediis-fidius omnium honorificentissimam & maxime fructuosam. sæpe. n. eos inter legendum & differendum audietis, ingentes nummorum acervos aureorum, pallas auro intertexto

rigētes, ac modo non stantes memorare; aurea quinetiam vasa & argentea, equos, prædia, suppellectilem, denique præclara omnis generis præmia, quæ vel à magnariis mercatoribus pro tali responso in præsentī materia, vel ab opulētis Principibus accepere. Audent porrò ad episcopatus & prælaturas & cardinalatus, ipsum denique ad Papatū quosdā hac via grassantes olim peruenisse affirmare. Hæc profectò præmia talia, & tanta sunt, vt vel ignavos & vecordes, ne dum vos, qui & cordati & gnauī estis, facile possent ad studia legum incendere. At verò nostra hæc vnde ortum vestra ista Philosophia, vt diximus, ducit, nec cardinalatum, nec papatum ausit sectatoribus suis polliceri. Nec si pollicetur, præstare vtique poterit: quæ autem potest, prolixè & abundè pollicetur, & præstat: Sunt autem ista:

*Compositum ius, fāsque animi, sanctōsque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.*

ORATIO SIVE IN-

TRODVCTIO V. CL. AC

summi Peripatetici, Kyriaci Strozæ. Pa-

tritij Florent. in Aristotelis Ethicôn lib.

VIII. de AMICITIA.

ILLE nauibus centuriæ bellatorum mil-
le, delecti primi virorum Troiam peti-
re, delati illuc amplæ vrbis illius moenia
obsidione cinxere, annos ferè decem mo-
râ illic duxere. Interea loci tot inter du-
ces, tot inter heroas, tot inter gentis no-
bilissimæ proceres, unicū duntaxat perhi-
bent amicorū par extitisse iuuenis Phthiotici, & viri Opū-
tij; Menœcio hic, Pelco ille prognatus. Iugum hoc amico-
rum vnum, Musicæ facultatis architectus eximiè suspexit,
hoc luculenter insigniuit; hoc tam lepidis splēdidisque car-
minibus persequutus est, nihil vt auditu iucundius, nihil le-
ctu amœnius, nihil ad amicitias ritè copulandas & consta-
biliendas accōmodatius, denique nihil ad Posteritatis me-
moriā celebrius possit in hoc genere inueniri, aut admi-
rabilius. Cætera furores bellici, præliorum turbines, percus-
sorum clamores, homicidarum increpationes, corporum
tum vincētium, tum victorum lacerationes, questus, vul-
nera, ciulatus, denique luctus, vbiq̃ue pavor, & plurima
mortis imago. Quæ quidem cum trucium sint pabula, pa-
stusque animorum, amicitia & humanitati infestorum, at
non eorum, qui ad virtutem hanc excolendam humanita-
tēque ipsam illustrandam atque amplificandam, nati &
facti

facti sunt, sicuti vos omnes nati & facti estis. Propterea vos, Viri Opt. partem hanc de toto illo poemate, cœu altæ isti indoli vestræ maximè conuenientem, diligentes decerpentésque vnam ediscetis, vnam amplectemini, cætera eis hominibus relinquetis, qui simultatibus exercendis, odiis concipiendis, alendis, explendis, demùm qui cædibus & incendiis faciendis gaudent, inque his vitam, atque ætatem conterunt. Atheniensium sapientissima ciuitas, bonarumque artium omnium & parens & altrix, post Armodium, atque Aristogitonem ab Hippia cæsos, nullum amicorum iugum memoratu dignum valeat proferre. Vnos hosce mutuus inter se amor, veræque & sinceræ amicitiae obseruantia ad parem mortem obeundam pariter ambos pertraxit: Vnos hos ciuitas illa facundissima extulit quos in hoc virtutis genere pleno ore laudare, & quibus iure possit gloriari, præterea nullos: At plebicolas, & assentatores, publicos delatores, seditionum & discordiarum seminatores sanè non paucos, vt Cleonas, Alcibiadas, Hyperbolos, Critias nimirum. Quos. n. ciues Reipub. communisque concordiae studiosos cernebat importuna illa plebs, quosque ad priuatas amicitias copulandas conseruandasque idoneos, hosce cunctos ferè vinculis, mortibus, carceribus, exilijs afficere numquam desistebat, vt Miltiadas, Themistocles, Aristidas, Socrates, Phocionas, Demosthenes. Primi Romanorum mihi fuisse videntur Brutus & Collatinus, nempe duo hi Rempub. illam primi constituerunt, hos communis de Tarquinio timor arctè copulârat, deuinxerátque Ambo tamen exacto Rege, ac posito metu, cœu compage quadam amicitiae dissoluta, suorum sensa animorum breui aperuere; geminæ Africanorum cum Læliis familiaritates partitis ætatibus celebrantur: Verùm cum legimus, audimúsve maiorem Africanum bellum Asiaticum amico Lælio iam destinatum extorsisse, familiæque ignominiam deprecatum Lucio fratri mandandum id curasse, vix adducimur vt credamus amicitiam illam, vlla absque offensio-

IN VIII. ARIST. ETHICORVM

ne ad extremum vsque permanfisse. De minoribus etfi Cicero familiaritatem hanc ad cœlum ferat, acerbâ tamen & præpropera Æmiliani mors exquisitumque iudiciũ præuertit. At fratres Gracchi præclari quidem certè publicæ concordiaæ authores extitêre, & priuatarum iidem amicitiarum conciliatores eximij; Discordiarum veriùs diceres, seditionum, simultatum publicè & priuatim seminatores, & intestinarum cædium architectos, denique incendiõrũ omnium faces, quas cum L. Sylla, & C. Triarius à præclaris hisce cursoribus, ceu ferales quasdam mortis lampadas accepissent, Cinnæ, Octauio, Carboni, Bruto, Lepido ad reliquias Reip. concremandas per manus tradidêre. Hasce easdem faces non multis annis post, & Socer & gener ea videntur conditione excepisse, vt amicitiam simulantes Rempub. primùm euerterent, inde verò eam dirimentes omne mortalium genus hominum prorsus extinguerent. Vixit aliquandiu Augustus cum Agrippa & Mæcenate familiariter haud immemor eorum laborum quos pro imperio recuperando & Repub. olim ordinanda secum vnâ ambo exantlauierant. Veruntamen alter eb stupri vxori suæ à principe oblatis suspicionem contubernio principali, in hortos suos se retraxit. Alter qui vel dormiēti Victorias ingentes atque incredibiles pepererat, Lesbum vsque sponte exulauit, Augustæ impotentiam pertæsus. Equidem hæc cernens, meoque cum animo interdum reputans, miseram profectò mortalium hominum conditionem iudico, quippe qui virtutem hanc omnium honestissimam vno ore omnes confitentes atque ἀνὰ πρῆξιν, id est rerum bonarum omnium thesaurum eandem nūcupantes, eadē tamen neglecta & posthabita, auri venas venantur, riuos argento fluentes rimantur, terræ parentis viscera dilacerant, montes comp lanant, campos effodiunt, specus excavant, maris profunda vrinatoribus perturbant: neque id adeò, vt amicorum supellectilem parent, sed vt ingentes opes & copias suas in arcas cōgerant condantque, qui-

bis cōgestis, clari honore incedant, ora & oculos omnium in se conuertant. Quid quod non multis ab hinc annis inuenti homines quidam sunt auaritia tam hiantē, ut terrā hanc quam incolimus, ceu senio fatiscentem, & auro pridem iam effœtam, deseruerint, ad ἀντίχθονα, id est ad alteram illam ex aduersus sitam immensis Oceani spatijs permenfis, penetrauerint, nec minore illic, quam hīc immanitate furentes, sed maiore etiam, nouas ac superfluentes opes exquisierint, speque & expectatione ampliores repererint. Atque hī quidem homines etsi Christi Seruatoris nomen profiterentur, tamen tam longē à virtutis huius cultu & fidei obseruantia abfuere, atque hęc in tam vili habuere, ut ad insulas illas & continentes delati potentissimos Reges, opulentissimos Principes, qui eas obtinebant, fœderum atque amicitiae specie à primo deceperint, inde omni auro, omni argento, omni gaza, gemmis, margaritis, quæ infinita illic olim possederant, eos spoliauerint, spoliatos catenis onerauerint, catenis oneratos, & carceribus coercitos, & vinculis constrictos, ne quid non lege statuisse viderentur, falsis proditæ fidei criminibus & testibus circumuentos, nec non quæsitissimis tormentis antè laniatos damnarint, necarintque, sublati ducibus, miscrum in vulgus effrenatè sæuere, secturis, aurarijs & argentarijs, & vrinationibus, omne illud mortalium genus, vilo absque ordinis, sexus, facultatis discrimine fatigare, consumere, extinguere, sepulcra maiorum nemoribus ob vetustatem, syluisque non confita, sed coniecta, densissimis radicum cratibus communita aperire; religionis iura quibus tuta esse credebantur pedibus subiicientes obtere, quietos gentium illarum per longa secula manes inquietare, scilicet ut opes, grandesque diuitias illuc de more quondam abditas, & congestas egererent, ad sacram illā auri famem qua vna ipsi flagrabant atque enecabantur, ex saturandam. At vigilēs Diræ & ingens numen illud siue Adrastæa siue Nemesis & Iupiter ultor, eò prædones

IN VIII. ARIST. ETHICORVM

hosce immanissimos adegere, ut sublatis hostibus cum nullo superessent mortales, in quos saeuirent post hac, ipsi ruptis inter se foederibus, patriæque charitate exuta & iuris iurandi, quo Regi suo atque adeo Imperatori inuictissimo obstricti tenebantur, immemores, ac ferali rabie inciti instinctique ferrum sua in viscera verterint, tantus eorum sensa & animos furor inuaserat. Atque idcirco euenit ut breuiori sanè temporis interuallo quam quo barbaros illos nuper fregerant, edomuerant, debellauerant mutuis inter se cædibus atque incēdijs & rapinis grassantes, Cadmeaque, uti dicitur, victoriam vincentes, omnes penè sese iidem confecerint. Iam si quis diluuiò ex illo fortè superfuere, ij tergo & ceruicibus, ruptorū foederū, proditæ fidei, violatæ amicitiae iustas & meritas poenas persoluere. Hæc ex historiæ monumentis tum vetustis, tum recentibus deprōpta ad vos, viri opt. propterea afferimus, ut pernoscat, quanta omnibus seculis, & apud omnis generis mortales semper fuerit virtutis huius penuria & raritas; quanta vitiorum quæ ex aduersum sita sunt redundantia, & crebritas. Nam cum virtus amicitie vna duntaxat ipsa sit, uitiorū turma vndique vrgetur, adulationibus, dolis, simulatibus litibus, ambitionibus, iurgiis, altercationibus, denique bellis, præliis, seditionibus, occidionibus; ex quo censendum est persapienter omnino fecisse vetustissimum Poëtarum quanquam generatim, ad hoc tamen etiam appositè suam sanè sententiam accommodasse:

πῶς ἰδύτοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἐστὶν ἐλέος

Hæc philosophiæ vniuersæ Antistes, humanitatisque ut sic dixerim Pædagogus sicuti omnia cætera persapienter considerans, atque animaduertens, virtuti huic vni binna volumina in extremo ferè opere hoc reseruauit ut amplitudinem ipsius pari orationis amplitudine exæquaret. Id quod ne iustitiæ quidem ipsi olim tribuerat, quippe quam vnico duntaxat libro incluserat. Atque in priore quidem naturam eius omnem complexus est, & vires &

partes, in posteriore autem viam modumque ostendit, qua via quoque modo eam ipsam conseruare discamus, & si (viti res hominum sunt) necesse fuerit etiam refarcire & labantem firmare. Præceptionis autem via & ratio huiusmodi quædam est. Primum causas enumerat, quæ causæ sibi fuerint tam longæ tractationis instituendæ. Sunt autem hæ, necessitas in primis atque vtilitas, inde amplitudo virtutis ipsius & dignitas, quibus omnibus tantopere ipsam excellere ostendit, vt non dubitanter asserat hoc: Si ritè coleretur ab omnibus amicitia, ociosam & superuacuum proculdubio fore iustitiam. Inde verò nequid non summa cum ratione præcipere videatur Arist. expositis duabus antiquorum de Amicitia opinionibus longè inter se pugnantibus eas statim reiicit, quippe quæ nimium disiunctæ atque à proposita disputatione mirum quantum remotæ esse videantur. His refutatis ad definitionem ritè id est rei qua de agitur visceribus indagandam stilum vertit. Primæ igitur materiæ incidens hanc geminam reperit, tum illam in qua vti proprio in strato amicitia incubat. hoc autem animorum est iugum saltem vnum, quos ambo debet mutua charitas & beneuolentia copulare, siquidem futura vlla amicitia sit: tum alteram dico materiam, quam tractat, & in qua versatur amicitia; est verò materia hæc bonum illud quod in lib. de virtute positum fuit ibidemque tripliciter distributum in volupe, vtile, honestum. Bonum enim colorem alium induens hic dicitur amabile, & eandem atque illic retinet diuisionem. honestatis, voluptatis, vtilitatis bonum hoc quæsitissimis rationibus, ac subtilissimis argumentis Philosophus exagitans ad cælum vsque cælique rectorem nos nostrasque mentes euehit & quanquam illic vt finis & extremum consideretur, hic tamen materię locum videtur subire neque ob hoc etiam à fine prorsus abhorrere. Hisce è tribus Amabilis formis ingentia amicitiarum & familiaritatum examina exeunt, quæ quidem etsi perfectæ omnes non sint, eò tamen mi-

IN VIII. ARIST ETHICORVM

nus habentur vituperabiles, quò proprius amicitiam illam accedunt, quæ honestatis fundamentis insistit quæque vtrinque equa est atque omnibus modis par. Ceterum hisce de singulis, locis propriis accuratè agetur & exquisitè. Addit philosophus, de adulatore vt par est, quantũ scilicet differat ab amico, quòque modo cauendus ipse sit. Adhibet præterea ad amicitiam publicè priuatimque colendã hortationem luculentam, vberri mos qui ex ea fructus percipiũtur splendida oratione enumerans. Docet insuper de Amore sui, quatenus scilicet prouchi nosmetipsos amãdo debeamus, & alios. Hisce omnibus accuratè & copiosè & eleganter expositis, & pertractatis Aristoteles modum pulcherrimæ huic virtuti, finemque maximè conuenientem diuinæ eius præceptioni statuit.

ORATIO SIVE IN-
TRODVCTIO V. CL. AC
summi Peripatetici Kyriaci Strozæ, Patri-
tij Florent. in Aristotelis Ethicôn lib. x.
de **FELICITATE**, *quæ sapientia compa-*
ratur.

T Simias ad ludendum, & risum exci-
tandum homines comparant, domi a-
lunt, gestibus earum delectantur, in de-
liciis habent, nimirum namque ore,
vultu, membris, animi affectionibus a-
ctionibusque nonnullis, multa repræ-
sentant, & referunt animalia hæc, quæ
sunt nostræ simulacra Naturæ, eiusdem (vt sic dixerim)
imitamenta: Haud igitur falsi arguendus, si quis affirmet
naturam monstrum hoc ad eam finem peperisse, vt illuderet
in nobis, humanitatemque ipsam suæ admoneret infirmi-
tatis, atque humilitatis. Iam si quis quempiam de illo an-
tiquorum grege Philosophorum roget ecquidnam de
natura humana sentiat, respondeat, puto, hospes de Cre-
ta Atheniensis, siue Plato ipse sit siue Platonis sodalis, id-
que adeo dum leges nouis colonis dat, dū humanitatē in-
stituit, dum ciuitatem componit, dum franos libidini at-
que audaciæ indit, fidenter, inquam, respondeat, & si non
Simias prorsus, præstigias quidem certè & iocularia Deo-
rum, homines esse numerandos. Ergo nos increpare
Poëtam sinemus, quòd bellicosos Heroas illos Troiæ
euerfores Muscis quādoque assimilet, volatiliū ferè omniū

DE FELIC. QVÆ SAPIEN. COMPAR.
uiliſſimis, addo & ſpurciſſimis maximèque importunis,
per inde quaſi nec Dædali, nec Phaëtontes, & Icarī, præpe-
tib⁹ pēnis auſi ſint ſe credere cœlo. Nā quid Oetos memo-
rem & Ephialtas, qui excelsis montibus tranſlatis, atque in
ſcalæ modum inter ſe aggeſtis & diſpoſitis, cælum ſcanſile,
vt ait poëta, reddere nitebantur? adde his Salmoncas ful-
mina & tonitrua per ſummam dementiam effingentes.
Quos nonnulli è Maioribus multo maiore dementia imi-
tari auſi, multòque maiore immanitate, vtriuſque pœnas,
eaſque æquiſſimas & ipſi luerunt ſtatim, & nobis Minori-
bus deinceps luendas reliquere; nempe id tormenti genus
excogitârunt atque in vſum euocârunt, quo per ſæuiſſi-
mas cedes, atque atrociffimas corporis & membrorum la-
cerationes, genus noſtrum, (proh ſcelus) totum perderent
atque extinguerent. Primi mortalium Phæniceſ, ſicuti fa-
ma & literis accepimus, poſt illos Theſſali, ſiue de Ioleo
Minyæ Iaſonem ſequuti ducem, iter ſummè periculoſum
à Diis iure negatum hominibus per ſummam audaciam
aggreſſi immenſa maria, longinquas terras, ingentes in ſulas
nauibus inuadentes vtriſque ſubegere: ij tamen illis ſe ſe fi-
nibus continuere quos fama erat tunc maritimis curſibus
Herculem ſtatuiſſe; qua propter illuc delati ſtatim concla-
mabant *κόπην σχοίνον*, ---- remos inhibeto, id quod in pro-
uerbium etiam apud antiquos ceſſit, At noſtræ ætatis ho-
mulī (vt antiquorum ſtultitiam atque arrogantiam in di-
uinando, deque aſtrorum curſibus quid cuique ferat fors
fidenter prædicendo in præſens omittam) veræ certæque
Deorum Simiæ æternos hoſce ambitus cernentes, ac velo-
ciſſimos circuitus, mirabilesque (vt ait Plato) choreas,
maximèque aſpectabiles, obſeruantes, nequid intenta-
tum aut non repræſentatum de Diis ipſis nobis reſtaret, in-
tegras quidem illas, plenèque abſolutas re & effectu imi-
tati ſunt. Et nunc contra orientem ſolem nauibus nitendo
aliàs occidentem ipſum ſubſequendo, eò tandem ſunt de-
lati, & proueſti, vt globo hoc terrarum mariumque vni-

uerso obito & perlustrato, terras nullas, nulla maria antiquis dominis, Diis inquam cælorum terrarumque dominis intacta illibataue reliquerint. Geminæ igitur harum imperatrices simiarum, antiquis vti diximus dominis è stabili solo, fedeque penè expulsi, de eius diuisione, non secus ac de paterna hereditate, actione heriscundæ familiæ fratres malè inter se conuenientes, (bello & cædibus litem olim distraçturi) intereà aut iudicio contendunt, aut arbitria postulant. Quantumlibet ergo exclament Saryrici hîc & Stentora ipsum clamoribus etiam vincant, dicantque;

*Vnus Pelæo iuueni non sufficit orbis,
Æstuat infelix angusto carcere mundi.*

Et alter:

*Ille robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem*

Primus, & cælum ipsum petimus stultitia.

Quid hi faciant atque adeò patiantur, si Aquilam è rogo imperatorio emitti conspiciantur eam, quæ miseris subiectis ceu testis domesticus Iouisque ipsius ab vnguibus minister, quæ inquam miseris atque adeò miserrimis, qui hoc perpeti potuerint mortalibus vniuersis testatû relinquat, monstri omnium teterrimi animam ad superos euolasse, immanissimique omnium terrarum mariûmque prædonis & tyrâni atrocissimi Manes in siderum numerum successisse? O rem ridiculam! ô rem simiolis hisce dignam! Cæterum ne nos in simiis irridendis risu maiore digni ipsi iudicemur, age ad hospitem illum, sanequam benignum reuertamur, eosque fontes aperiamus, quibus è fontibus iucundos latices nectari & ambrosiæ suauitate pares, cum abunde præceptor noster hausisset, nobis minoribus diuina hæc præmia liquit. Is igitur, hospes, inquam, Atheniensis in luculenta illa Epinomide hæc diuino ex ore profatur.

Iam cum tot legum volumina edita nobis sint, tempus

DE FELIC. QVÆ SAPIEN. COMPAR.

nunc est rationem illam proponere, quam intuentes seruantesque ciues nostri beati euadant & felices. At veror ne absurdam audias orationem. Plerique. n. eorum qui in hac vita offendunt, eundem usurpant sermonem, dicuntque *Neminem* hominē beatum, aut felicem posse euadere. Attende quæso & circumspice, num tibi videar hac de re, cum eis rectè differere. Nego fas esse mortalibus hominibus beatis euadere & felicibus, præterquam sanè paucis, atque hoc vnis vitæ humanæ terminis definitio. Præclara tamen spes homini vita functo, cuncta ea confore quorum causa vitam sanequam optimam degere instituerat atque honestissimam; quæ cum claudenda fuerit, conuenientem sibi exitum debet expectare. Atque hoc dictum neque sapiens, nec eximium, nec reconditum; quin eiusmodi magis quòd Græci pariter nouimus quodammodo & barbari. Quot enim mala nobis impendent, quotque incommoda & pericula nostri ortus initia circumsistant, ecquos tandem fugit? An parum interesse existimas quam corporis, atque animi habitudine futura sit ea mulier, quæ foetum in vtero gestat? qua porrò vtatur fortuna quæ & si ad votum cuncta ceciderint, de infante in lucem edito, quid dices? an tibi oscitans fecisse videtur Poëta hæc?

Tum porro puer ut sæuis proiectus ab undis

Nauita, nudus, humi iacet infans, indigus omni

Vitæ auxilio, cum primum in luminis oras

Nisibus ex aluo matris, natura profudit,

Vagituque locum lugubri complet, ut æquum est,

Cui tantum in vita restet transire malorum.

Hæc neque falsa neque ficta sunt, licet à Poëta allata.

Quem enim è nobis latet, quot labores, quot impendia, quot molestiæ liberorū educationi comitètur & discipline?

At enim verò merces ampla proposita est, dicat aliquis, & quæ possit tam ingentia incommoda compensare, & æquare; ecquis quæso iste & quantus? vix ætate media licitum est, positis, ac sedatis iuuentæ feruoribus, ac libidi-

nū fluctibus, respirare, modicamque quietem capere; quā importuna senectus statim occupans extinguit. Quis igitur ex omni hominum numero, nisi puerili animo præditus, eiusdem huius vitæ relegendæ, si optio detur, conditionē tam laboriosam accipiat? Meritò ergo, atque adeò meritis-
simò Siculus vates:

πάντων μὲν μὴ φῆναι ἐπὶ χθονίοισιν ἄετον
μήτ' ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἡελίος.
Φυῶτα δ' ὅπως ὠκίτα πύλας αἶδαο περῆσαι
καὶ κῆῶσαι πολλὴν γλῶττι παμνηρόμενον.

Et Petrarca:

*Quanti felici son già morti in fasce
Quanti miseri in ultima vecchierra?
Alcun dice, beato è chi non nasce.*

Quid ergo nos dimisso faciamus hospite, & vatib⁹. An hisce tam veris, atque adeò seueris sententiis deterriti, ab incæpto studio desistemus, ac si quod eximium præmi-
um à diis immortalibus positum nobis est, id ipsum, blan-
diente inertia iacere sinemus, posthabitâque naturæ no-
stræ diuinitate, & excellentia, abiecti ad pastum, in Ve-
nerem putres, auaritiæ sordibus ac cæteris turpitudinum
maculis, Circeis ceu poculis, & pharmacis, & vitiis ipsis de-
mentati, & deformati, humanitatem ponemus, feritatem
induemus? At hoc nec hominum est, nedum virorum
præsertim eorum qui ad decus, & libertatem nati sunt, at,
que ad Deum ipsum cognoscendum, amandum, imitan-
dum. Veruntamen cum tali, & tam graui auctori placeat
nos Deum ipsorum esse ludum, ludamus, ne à natura
nostra discedamus; ita tamen ludamus, vt lud ante-
cedentes, quos subsequi seria debent, quasi quædam prælu-
dia prouocent. Id quod vt rectè, & ordine facere valea-
m⁹, cum disciplinæ moralis atque adeò ciuilis præludia ha-
ctenus præposita, & à nobis sint explicata, agite quæso viri
præstantissimi, ad librum hunc de vita & moribus x. in
quò seria & ante-laborum fructus certè vberrimi conditi

DE FELIC. QVÆ SAPIEN. COMPAR.

sunt duce Arist. aggrediamur. Is enim huiusce & reliquæ omnis philosophiæ atque hac precipuè tempestate talis præceptor est, & suator, ut multò æquius, ut veriùs in eum illa dici possint, quæ noster Lucretius, omnium Physiologorum lepidissimus in Epicurum illum suum carmine iucundissimo fudit fecitque sic:

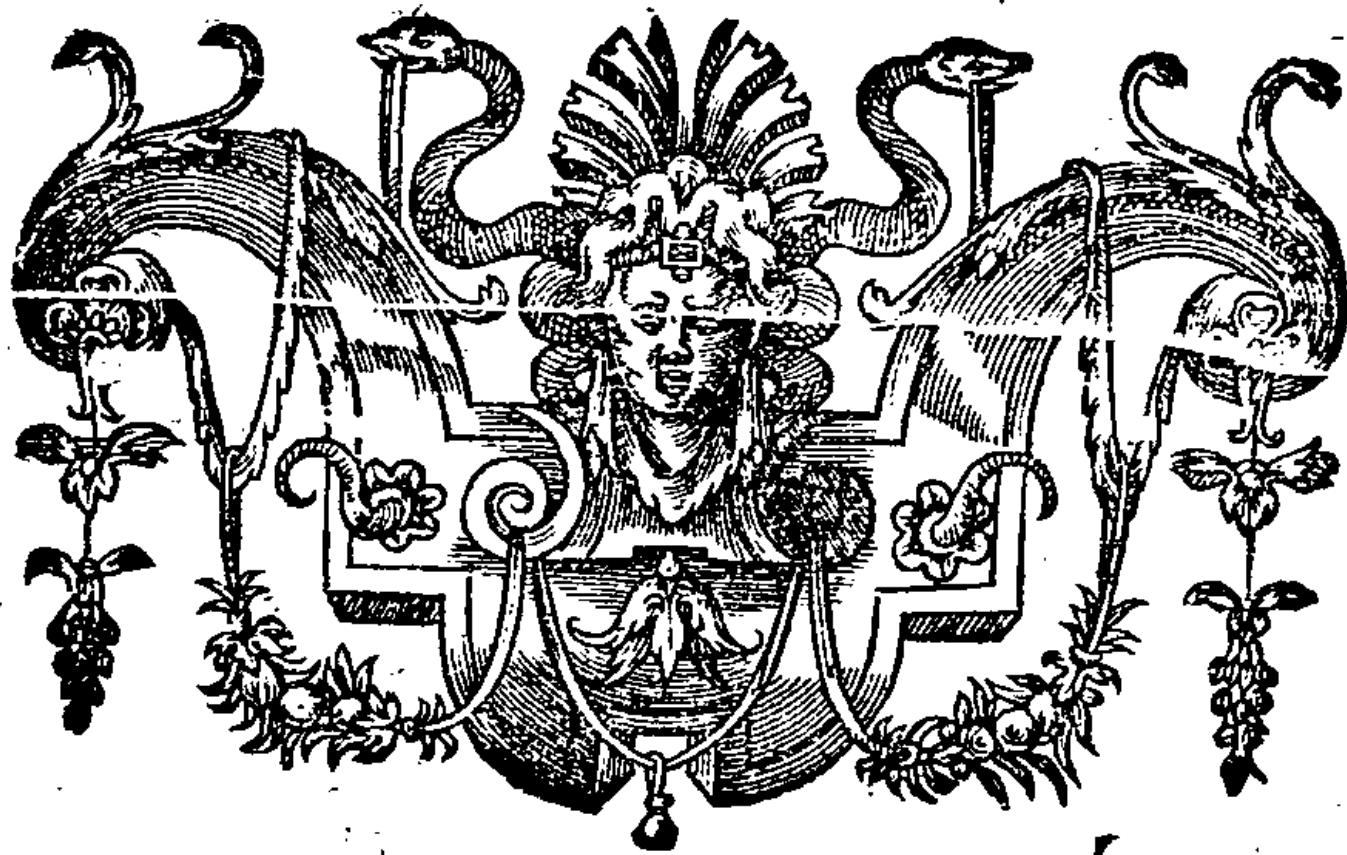
- „ *Veridicis igitur purgavit pectora dictis,*
- „ *Et finem statuit cupedinis, atque timoris,*
- „ *Exposuitque bonum summum quò tendimus omnes,*
- „ *Quid foret, atque viam monstravit tramite paruo*
- „ *Quà possimus ad id recto contendere cursu.*

Vt ergo ad id quod initio fuerat nobis propositum, veniamus, sciendum est Aristotelem libro hoc x. vniuersam morum institutionem vitæque beatæ rationem illam quæ ab hominibus singularibus ineunda est & tenenda, à capite, uti dicitur, arcessere, atque in orbem reflectendo conuenienter absolueret; in extrema verò pagina hanc ipsam cum Reip. tēperatione, reique domesticæ tuitione ita coniungere coagmentarēque, ut ciuilis huius philosophiæ quæ, à parte meliori nuncupatur, vnum idemque integrum, plenēque absolutum corpus octo & decem, tot n. in manus nostras peruenēre) libris efficiat & concludat. Habetis ergo propositi libri scopum, ut dicitur, & finem, cuius ergo institutio hæc omnis suscepta ab Arist. est & absoluta. Nunc de partibus & tractandi modo agendū est & breuiter. Acturus ergo Arist. de summo atque extremo bono, cuius aptè rationem exposuit, ut aditum facilem huic doctrinæ muniret ad hoc felicitatis vocabulum, vocabulique notionem genus ipsum summi atque extremi boni, omnium hominum consensu & confessione primo libro redegit: atque ex definitione felicitatis, & terminis, quibus virtutis, fortunæ, animi perfectionis, aliorum denique omnium quæ felicitatem aut recipiunt aut circumsistunt, inclusa peruestigatio fuerat, agnitis, & assignatis totam humanitatem singulariter constituit, ea constituta,

ad diuinitatem quę in nobis est, agnoscendam atque adipiscendam se confert. Ad quam cognoscendam & perfectę adipiscendam vt nos ritę institueret, in vi. egit de habitu & perfectione illius animi partis, quę natiua vtitur ratione & sua. ostenditque duo esse mentis & ingenij nostri apices prudentiam quę recta est agendi ratio, & sapientiam, quę intelligendi. Agit ergo hęc philos. de Felicitate ea, quę sapientia comparatur, cum in primo egerit de ea, quę prudentiæ officiis nobis conciliatur: Et quoniam vtraque suā sibi vendicat, & propriam voluptatem, propterea Philos. sicut in septimo conuenientem felicitati ciuili voluptatem assignauerat, ita & in hoc antequam de ipsa agat præponit exquisitissimam de voluptate vera sinceraque tractationem. Hoc ergo primum nos docebit Philosophus quid sit voluptas, vnde oriatur, vbi consistat, quomodo sapienti concilietur & beato, quandiu valeat durare, num partitę generetur & interciscē, an vniuersę & statim, aut omnino non generetur, an dolor omnis ei aduersetur. Hac absoluta, ad verę diuinęque felicitatis naturam & proprietates singulas declarandas aggreditur, ac mirabiliter eius naturam explicans, mirabilius nos ad eam capefendam hortatur nempe à mortalium, non opum modò & deliciarum sed & regnorum cupiditate & potestatū & imperiorum auocando & paulominus de terrendo, atque ad cęlestium & diuinorum desideria eosdem nos inquam aduocando & erigendo, inuitandoque, nihil humano generi experibilius, nihil suauius, nihil magnificentius esse affirmans quàm purę, sobrię, castę & frugaliter viuere, ac sapientiæ munera exercere. Ex hac enim viuendiratione nō quies solum & pax & animi tranquillitas in vita hac nobis certa proponitur, sed mirifica etiam Deorum immortalium beneuolentia erga nos & charitas atque ob vitę similitudinem perpetua cū eisdem ipsis coniūctio. Additque si Dij imm. bonitate & sapientia præstant, (vt certę præstant) credibile atque adeo necesse homines eos ipsis esse

IN X. ARIST. ETHICORVM

charissimos gratissimosque: qui vitam suam consimilibus studiis atque ornamentis instruxerint & confirmauerint. Post hæc Arist. vt modum instituta tractatio conuenientem habeat, quia sæpe admonuerat nos hanc disciplinam nequaquam debere in verbis consistere, ipsiue in animis nostris inertem iacere, ad agendum hortatur nos, recteque intelligendum, idque cò vehementius, quò & publicè & priuatim iuuentutis, quod est seminarium Reipub. ratio instituendæ ab hominibus ferè negligitur. Addit præterea Philosophi in parte hac, partes esse animum non despondere; quin ea præcepta sedulò & diligenter tradere quæ primum homines bonos (boni autem vt idem ostendit natura, consuetudine, recta ratione fiunt) inde verò suæ Reipublicæ vtilis reddant & salutare, atque ad extremū eiusmodi efficiant, qui legibus, vel si nullæ sint, de integro ferendis, vel si extinguantur denuo reparandis, ne dum seruandis, & exercendis, sint idonei & oportuni. Erit ergo, vt videtis, moralis huius institutionis extrema consumatio, Reipub. legumque constituendarum prima inceptio.

EX SCHOLIIS FRANCISCI

ALVARI, LVSITANI, MAGNI ET
*Medici & Philosophi, hodieque Tolosa
 publicè docentis, in textum CL. V. Ky-
 riaci Stroza, ad Arist. ix. Metaphys.*

IS qui verba Græca non inspexerint, hic textus difficilis videbitur, ac si priorum verborum sensus sit, earum actionum quarum est terminus nullum finem esse, in quo aperta inest contradictio, verum in Græco textu vocabulum ἔσθμινα, coniungi nequit alteri verbo quàm παράξεναι, cum sit femininum, ut sit sensus, Earum actionum quarum est terminus nullam finem esse. Vult autem Arist. (ut in sua annotatione insignis author Stroza explicuit) inter actiones, quasdam ita esse actiones, ut sint etiam finis, seu finem implicitum habeant, quæ vno temporis articulo vel vno actu momento-ve fieri consueverunt, ut videre, vidisse; intelligere, intellexisse; has Arist. operationes, energieas, functiones, & naturæ constantis perfectas actiones vocat & in quibus fieri & factum esse, idem sunt, quod rebus diuinis maxime proprium est; Alias vero actiones, quæ terminum quidem habent, seu ad terminum vergunt, finis tamen non sunt, ut extenuatio, quæ est motus ad tenuem habitum, edificatio ad edificiū, progressio ad locum, has autē non vocat energieas, seu naturæ constantis operationes; sed imperfectas quasdam actiones & in quibus fieri & factū esse, diuersa sunt.

VITA KYRIACI STROZÆ.

KYRIACVS Stroza, Patritius Florentinus, patre Zacharia Stroza, matre maria, ex eadem illustri Strozarum familia natus est, anno salutis millesimo quingentesimo quarto, die vigesima secunda mensis Aprilis, in pago paterni hæredij apud opidum cui nomen Capallè in parœcia Diui Kyriaci, ad secundum lapidem ab inclyta vrbe Florentia in Hetruscis. Statura fuit iusta, corpore macilento, fronte lata, naso subaquilino, nigris oculis, labris subtilibus, ore ad taciturnitatem composito, barba promissa, nigra & canis interspersa, cum senesceret, parcus illi sermo, sed grauis & sententiosus. Primis ætatis suę temporibus, maximam orbis partem, semper inherens studiis, peragrauit. Vxorem numquam duxit, quòd existimaret curam rei vxorię non posse coherere cum vita eius, qui seriam philosophandi rationem inire decreuerit; filios tamen naturales iuuenes amisit. Fratres sororęsque plures habuit omnes artium liberalium amatores, quorum plerique immatura ætate decesserunt præter Frãcisum V.I.D. qui cum olim Fulginatibus antiquæ ciuitatis Italicę populo bis summa cum laude præfuisset, cæteris omnibus ad vltimam senectutem bene beatęque superuixit. Fuit huius viri summa vitæ integritas, eadẽque multum ab omni ambitu & contentione honorum remota, ingenium liberale, dubium an acre magis, liberi sensus & perhumani; sepe voces efferebat quæ videri poterant antiquę venerationis; præter hæc insignis architectus & multus in re hor-
tensi,

tenſi, ſedulus ſcrutator cultorque fructuum de ſariorē nota, quos etiam miſſitabat Coſmo, magno Heturia Duci, qui ob id dictitare ſolitus erat, à ceteris ſe Piſanæ Academiæ doctōribus importunè ambiri, vt gratia & autoritate iuuaret eorum neceſſarios, à Stroza autem (cui inter ipſos doctri-næ primas ſuffragio ſuo deferēbat) ſemper aliquo elegantiore fructu donari, ne dum vr improbè quicquam ab ipſo flagitaret. Legit & diſputauit in Academia Florentina, vt illic mos viget, poſtea linguam Græcam & Philoſophiam magna cum laude in eādē vrbe docuit: deinde profeſſus eſt per annos circiter octo Bononiæ, poſtremo accitu principis ſui Coſini, Magni Heturix ducis, Piſas venit, vbi per annos viginti & ampliùs honeſtis conditionibus egit, ſemel enim duntaxat in hebdomade ſuggeſtum conſcendebat. Feriarum tempore ad paterna rura reuertebatur, Florentiamque ſe recipiebat, vbi amicos, parentes, viros etiam à doctri-na inſignes inuiſebat, atque adeò ipſum Principem, à quo tanti fiebat, vt ſermonibus vltro citròque habitis, quatuor, quinque, aut ampliùs horas cum ipſo in interiori loco conſumeret. Ex eius diſciplina magnus prouentus ingeniorum prodiit, quo in numero ſunt Cardinalis Colūna, Cardinalis Vriſinus, Epiſcopus ex primaria Piſarum nobilitate Gualandy de Ceſena, Cardinalis Alciatus, & innumeri alij, Ludouicus Antinorus, Epiſcopus Piſtorij, & Nuntius Pij quarti Pontificis ad Cæſarem, Pyrrhus Stroza conſanguineus, qui præmatura morte ex humanis exceſſit, Petrus Oricellarius, ſanguine & amicitia ei coniūctus, qui etiamnum inter primarios Florentiæ viros litterarum laude cenſetur. Ad hæc omnis generis diſciplinæ peritiſſimus, in primis Philoſophiam Peripateticam excoluit, in qua omnibus ſui temporis philoſophis præcellēs, Nonum & Decimū, Ariſt. de Repub. libris. Græco idiōmate adiecit: quibus ita mentem, dictionem, ac ſtilum ipſius expreſſit, vt vix vtrumque quis diſcernere poſſit; Eoſdem poſtea latinè ipſe interpretatus eſt, quos

V I T A K Y R I A C I

præmanibus in corpore Arist. habemus. Multa insuper de omni genere philosophiæ conscripsit volumina, ut idem in epistola ad Petrum Oricellarium testatur. in qua duos de prima illa, quæ cæterarum philosophiarum domina est & regina philosophia, locos edidit, librisque suis Politicis à se latinè factis adiunxit: est autem prior locus atque adeò caput in libro nono ad Arabum commentariorum normam, inter textum vndecimum & duodecesimum locandum: quod quidem caput, non latini modò omnes interpretes omisere, sed quod longè mirabilius, ipse siue Alexander, siue Michaël omisit; Alter prætereà in textu xxxvi. ad duodecesimum eiusdem Philosophiæ, in quo mirabiles ruinas Interpretes omnes fecerant, textum ipsum verborum castigatum & expurgatum restituit latinumque fecit, & vtrumque doctissimè elucidavit. Stromata item Clementis Alexandrini, adolescens cum esset primus omnium latinitate donavit, ut inter alios auctor est locuples Gesnerus in sua Bibliotheca; Extant quoque quatuor illius siue Orationes siue Introductiones in quatuor Ethicorum Arist. libros, quarum prima est in caput decimum libri tertij de Temperantia & eius extremis; secunda in quintum librum de Iustitia & Iure; tertia in octauum de Amicitia; postrema in decimum de Fælicitate, quæ sapientia comparatur: Et hæc duntaxat quatuor in manus hominum peruenerunt, ex quorum elegantia & prudentissimo dicendi genere apparet quanta labe litterariæ rei facta sit in his quæ desiderantur. Pluribus eius monumentis Posteritas frueretur, nisi cum in extremis esset, furto pessimo illi perisset cista, cui præcipuos ingenij foetus commiserat, quos iam affectos publicare in animo habebat, ut ipse confirmat in ea quam commemorauimus epistola ad Petrum Oricellarium. Obijt, ut pium decuit, millesimo, quingentesimo, sexagesimo quinto Pisis, morbo calculi, sexto die Decembris, unde liquet eum vixisse annos circiter sexaginta tres, totidem, quot Aristotelem prædicant; Corpus transla-

tum fuit ad ædem eiusdem Diui Kyriaci, vt mandârat. Si quem ingenuus amor tenet plura de hoc viro cognoscendi, consulat Petrum Bembum in Epistolis, Benedictum Varchiũ in multis eius opusculis, Piccolominium & Claudium Tholomecium Senẽsem vtrumque, Antonium Bargam, Annibalem Carũ equitem, Annonium Palearium, Iacobum Sadoletum, Paulum Minium in Apologia Florentina, Flaminium Nobilium in commentariis ad librum Aristotelis primum de ortu & interitu, Petrum Fonsecam in Metaphysica Arist. libro nono ac duodecimo, Petrum Victorium, Theodorum Zuuingerum, in prolegomenis ad Politica Arist. Petrum Poëssoneum, Andegauensem, Regis Galliẽ Consiliarium, qui fecit Partitiones philosophiæ ciuilis ad imitationem Arist. aut potius ipsius Kyriaci Strozæ in libris eius Politicis nono & decimo, complures alios, qui eius ætate & postea floruerunt clari in omni doctrina viri.

C A R M E N

Pauli Roscij Florentini, Diui Ioannis Equitis clariss. in laudem Kyriaci Strozæ, quod rerum ciuiliũ inchoatos ab Aristotele libros ipse primus & solus feliciter absoluerit.

Σε πρώτ' ἐγὼ σοφῶς τελέσσαι δόγματα
 Τῷ πρὶν Σαμῖτι φημὶ τῷ Πυθαγόρει.
 Τὶς γὰρ τὰς Πολιτικὰς ἀναλεξάμενος
 Βιβλία, ἐκείνῃ θυμὸν ἀρήσοιτό γε.
 Μὴ σὴ ἐνὶ φυγῇ μετακίλῃ πάλας
 Τέτρε τε τῷ λόγῳ σε καὶ δυνάμει κρατεῖ.

IDEM LATINE,

AD VERBUM.

*Te dico, Strozæ, complevisse dogmata,
Quæ doctus olim protulit Samius senex:
Quis nanque libros Politicôn tuos legens,
In te migrasse mentem eius negauerit,
Tu verba cuius atque vires exprimis?*

IN EVNDEM.

*Invida mors Strozam rapuit cum stulta putaret
Extinxisse pium prorsus Aristotelem:
Verùm aliter res est, per eum nam Strozæ resurgit,
Per Strozam rursus vivit Aristoteles.*

ZACHARIÆ MONTIO,
FLORENTINO.

DE ostenso foetu bino tui longè clarissimi Auū-
culi, Kyriaci Stroza, valdè gaudeo, agóque
gratias. Aristotelea probat nemo, qui statim
non laudet, imò qui dari sibi continuò in ma-
nus non aueat, quæ Aristotelis æmulus, ve-
riùs dicam, par, & Peripateticorum parens alter, Kyriacus
Stroza, duobus Politicis libris mandauit Græcè & Latinè,
adsuendis octonis Aristoteleis. Nempe summus ille Stagi-
rites, siue mors seua & inuicta noluit, siue eius consilium
& conatum aliquid aliò auertit, Politica imperfecta &
interminata posteris reliquit, aut perficienda absol-
uendaque reliquit τῷ ἀνδρὶ πολιτικώτατῳ Stroze. Ve-
nerem inchoatam & inimitabilem Apelles dedit, qui
eam perficeret, inuentus postea nemo. Apelleam manum
& penicillum longo superant interuallo Aristotelis τὰ πο-
λιτικά, & tamen exstitit vnus Stroza, qui supplemen-
tum totius doctrinæ ciuilibis, libris tantùm octo com-
prehensæ ab Aristotele, in alteros duos, Nonū & Decimū,
includeret, totamque πλὴν πολιτικὴν compleret atque
consummaret. Si verò abhinc aliquot annos in Francia
iacuerunt ipsæ Florentissimi hominis binæ δὲ πολιτείας
Cōmentationes vtraque lingua, istud bellis intestinis ac ci-
uilibus Franciæ adscribatur: neque sanè iis tantùm bellis,
quæ cum nouæ religionis armata manu gesta sunt,
sed etiam iis, quæ toto decēnio proximo, funesta nescio
quorum consociatorum hominum Erinnyes excitauit. Tū
nemo attigit Politica, quia nemo non πλὴν πόλιν, cunctam-
que adeò Regni administrationem vidit aut inuersam, aut

ZACHARIÆ MONTIO FLORENT.

pænè euerſam. Niſi ſi fortè commemoretur mihi, obſeruantiffimus, ac ſtudioſiſſimus Regum noſtrorum Majeſtatis, Petrus Poëſſonius, Andegauus, qui Senatu Francia primo, Turoni confidente, dum Lutetiæ eſſe illi non licebat per concitatam & ab omni Regia Majeſtate abhorrentem multitudinem, librum emiſit in lucem, de Regis in Francia Majeſtate. At ne iſtū quidem librū Poëſſonius cōmodè bellēque editurū ſe putauit, niſi è Politicis Strozanis præclariffima quæque, & maximè commemorabilia hauriret. legatur liber, iam enim omnium teritur manibus. Quod ſi factum hoc, dum minimè fieri poſſe putaremus; ſique ſæuiēte adhuc Marte inter ciues, Kyriac^o Stroza, ceu Pythius Apollo, cōſultus eſt ab eo, qui de Regia Majeſtate edere oracla ſtatuebat; nūc Bellona ipſa arētis cōſtrieta vinclis, clauſoque Iano, qui nobis nimium diu reclusus fuit, quid ſperamus euenturum? Non modò Pax rediit, ſed cū Pace, artes omnes liberales futurum eſt vt reuiuifcant. Denique verè intelligetur, vates non ero vanus, aut Ariſto- telem ipſum nihil de Politica ſcripſiſſe octo libris, aut Kyriacum Strozam eius exſtitiffe velut *ἡ ἀκρόασις*, adnatis & ſucceſcentibus ab radice & iuſto germine Ariſtoteleo, binis Strozeis furculis. Vale, mi Monti, tu mihi Hybla aut Hymetto dulcior. Kal. Nouemb. D. M. IIC.

Hæc Episto-la excerpta eſt ex primo libro Episto-larum V. C. Io. Roënni, Rotomagenſis.

